

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

„A felvilágosult abszolútizmus Habsburg variánsa” című nemzetközi történetes konferenciáról

2015. október 8-án és 9-én került megrendezésre a *Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára*, a *Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kara* és a *Magyar 18. század-kutató Társaság* közös szervezésében az angol és német nyelvű, két napos történetes konferencia II. József társuralkodói kinevezésének (1765. szeptember 17.) 250. évfordulója és H. Balázs Éva professzorasszony születésének (1915–2006) 100. évfordulója alkalmából.

A megrendezett konferencia az 1970-ben elindított „Mátrafüredi konferencia”-sorozatot folytatva csatlakozott az 1970-es, 1980-as években megszervezett mátrafüredi találkozókhoz, amelyeken Kelet- és Nyugat-Európa történeteszei vitatták meg az európai felvilágosodás kérdéseit. Ezek a történetes találkozók az 1989. évi rendszerváltást követően megszűntek, az utolsó, Magyarországon rendezett konferenciát 1996-ban tartották Budapesten.

„A felvilágosult abszolútizmus Habsburg variánsa” címet viselő konferencia a 18. század egy szűkebb időszakát, II. József társuralkodói idejének bemutatását tűzte ki maga elé. A résztvevők H. Balázs Éva professzorasszonytól kölcsönzött konferencia-címmel másrészt a korszak külföldön is ismert és elismert, 100 évvel ezelőtt született történetese és kutatója előtt kívántak tisztelegni.

A két napos konferencia során az 1765. szeptember 17. (a társuralkodói kinevezés) és 1780. november 29. (Mária Terézia elhunyt) közötti 15 esztendőnek különféle kérdései kerültek megtárgyalásra. A 18. század Magyarországon napjainkban is egy kevésbé kutatott időszakként számít, különösen elmondható ez a 18. század második feléről, pedig ekkor rendkívül fontos, hosszú évtizedekre meghatározó rendeletek születtek, rendeleti úton elindított modernizációs törekvések jelentek meg, vagy akár napjainkig is ható változások következtek be.

A társuralkodói időszak bemutatása lehetőséget nyújtott arra is, hogy Habsburg Monarchia tartományainak összehasonlító vizsgálata révén II. József német-római császár személyét is megismerjék a hallgatók, és többször kimutathatóvá váltak egyeduralmuk alatti rendeleteinek előzményei.

A konferencia első napi programjának a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, míg a második napi programoknak a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kara adott helyt.

A nemzetközi konferencián a magyarországi történetesek, művésztörténetesek, néprajztudósok mellett a környező országokból (Ausztria, Horvátország, Szlovákia), valamint Németországból, Oroszországból és Nagy-Britanniából érkező történetesek tartottak előadásokat. A konferencia nyelvének ezért az angolt és a németet választottuk.

A meghívottak között szerepelt több neves 18. század-kutató és elismert II. József-kutató, akik azonban betegségük miatt vagy idős korukra hivatkozva végül lemondták a részvételt. Ez 2015 tavaszán, a pályázat leadásakor még nem volt előre látható. Az Orosz, a Horvát és a Szlovák Tudományos Akadémia kutatóintézeteinek munkatársai mellett a Magyar Tudományos Akadémia és magyarországi egyetemek oktatói, tudományos intézmények munkatársai tartottak előadásokat.

Az előadásokat tematikus csoportosításban tartották meg, bemutattva a társuralkodás időszakának főbb szempontjait és a felvilágosult abszolútizmusnak a Habsburg

tartományokban, azon belül a Magyar Királyságban érvényesülő tendenciáit.

Beamtenum und Verwaltung (Hivatalnokok és közigazgatás)

Olga KHAVANOVA igazgatóhelyettes (Orosz Tudományos Akadémia, Szlavisztikai Intézet, Moszkva / MTA, Budapest): *Bildung als Voraussetzung für Beamtenkarrieren in den 1760er und 1770er Jahren: Verinnerlichung eines Beförderungskriteriums*

KÖKÉNYESI Zsolt doktorandusz (Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Budapest): *Die bedeutendsten politischen Stützen des Hauses Habsburg: Die Großkreuzler des Königlich-Ungarischen Sankt Stephans-Ordens zwischen 1764 und 1780*

Elisabeth GARMS-CORNIDES (Wien): *Kaiser, Bruder, Mitregent: zur Italienreise Josephs II. 1769*

Krisztina KULCSÁR főlevéltáros (MNL OL, Budapest): *Der Kaiser-Mitregent und sein Statthalter-Schwager im Königreich Ungarn*

Ivana HORBEC tudományos munkatárs (Horvát Tudományos Akadémia, Történeti Intézet, Zágráb): *Kroatischer königlicher Rat (1767–1779): Eine Wende in der Entwicklung des öffentlichen Dienstes in Kroatien*

Professionalisierung im Militär und in der Wirtschaft (A katonaság és a gazdaság szakszerűsödése)

KURUCZ György dékán-helyettes (Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest): *Urbarial Patent: A Cornerstone of Enlightened Habsburg Economic Policy or an Instrument of Preserving a Hidebound System?*

LÁZÁR Balázs kutató (Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Budapest): *Rekrutenstellung für die ungarischen Regimenter, 1771 und 1777–1778*

SZAKÁLY Orsolya egyetemi előadó (SOAS, University of London, London): *Military Science: The Professionalization of Habsburg Military Engineering*

Ständestaaten innerhalb der Habsburgermonarchie (Rendi társadalmak a Habsburg Monarchiában)

SZÁNTAY Antal tudományos főmunkatárs (Corvinus Egyetem, Budapest): *Die Pläne Josephs II. in den Niederlanden und in Italien*

SOÓS István tudományos főmunkatárs (MTA BTK TTI, Budapest): *Die Stelle des Königreichs Ungarn in den politischen Ideen des Mitregenten Joseph II.*

Dennis SCHMIDT tudományos munkatárs, doktorandusz (Eberhard Karls Universität Tübingen): *Der große Bruch 1780? Theresianische und josephinische Kirchenpolitik in Innerösterreich*

Philip STEINER tudományos munkatárs, doktorandusz (Eberhard Karls Universität Tübingen): *Maria Theresia, die „gütige Landesmutter“ – Joseph II., der „radikale Reformier“? Die Reaktionen der innerösterreichischen Landstände auf die josephinischen Reformen*

Konfessionen und Religionspolitik (vallások és egyházpolitika)

MACZÁK Ibolya tudományos főmunkatárs adjunktus (Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Budapest): *Joseph II. in der katholischen Predigtliteratur*

FORGÓ András adjunktus (Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Budapest): *Die Vorbereitung der josephinischen Religionspolitik. Die Pläne des Mitregenten aus den 1770er Jahren*

Eva KOWALSKÁ tudományos főmunkatárs (Szlovák Tudományos Akadémia, Történeti Intézet, Pozsony): *Der Kampf um Toleranz: Die Lage der Lutheraner in Ungarn (1765–1790)*

UGRAI János egyetemi adjunktus (Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Tanárképző

Intézet, Miskolc): *Zusammenleben und Konflikte – der Stand der Protestanten vor dem Toleranzpatent*

Die Aufklärung im Königreich Ungarn (Felvilágosodás a Magyar Királyságban)

BALOGH Piroska adjunktus (Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Budapest): *Constitution and Operation of Draskovics observance*

BÁRTH Dániel tanszékvezető ((Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Budapest) Eötvös-Loránd-Universität, Budapest): *Catholic enlightenment and religious mentality in Hungary (1760–1780)*

PAVERCSIK ILONA (Budapest): *Buchhandel in Ungarn – unter dem Aspekt der deutsch-österreichischen Verbindungen*

TERDIK Szilveszter főmuzeológus (Iparművészeti Múzeum, Ötvös Főosztály, Budapest): *Joseph II. and the Greek-Catholics of Hungary*

A konferencia valamennyi szekciójában élénken vett részt a vitában mind a hallgatóság, mind az előadók. A hozzászólások érintették valamennyi előadást, és lehetőséget nyújtottak további vizsgálati témák felvetésére, összehasonlító megfigyelésekre.

A konferencia résztvevői mindkét napon további tudományos programokon vehettek részt. Október 8-án megtekintettek egy kamarakiállítást a konferenciateremben a társuralkodás időszakának fontosabb iratairól. A délutáni ülészakot követően raktárlátogatás keretében ismerkedhettek meg a Helytartótanácsi Levéltár „kincseivel”, valamint egy épületbemutatón magával a levéltár épületével, szekkóival.

Október 9-én a Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Karán folyó tudományos kutatóprogramok résztvevői mutatták be kutatási projektjeiket, eddig eredményeiket:

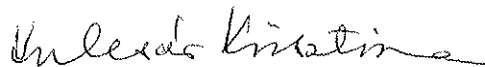
TUSOR Péter: *The 'Impetus' Church History Research Group of the Hungarian Academy of Sciences and the Péter Pázmány Catholic University*

BOGÁR Judit: *HAS–PPCU Research Group on Baroque Literature and Spirituality*

KOVÁCS Eszter: *Concepts and disputes about confession and identity in the light of collective symbols on the Ottoman–Christian frontier in the 15–19th centuries*

A szakmai beszámoló és a konferencia fényképei a Magyar Nemzeti Levéltár honlapján <http://mnl.gov.hu> és a központi működtetésű portálon a <http://hungaricana.hu> is elérhetőek.

Budapest, 2015. november 20.

Kulcsár Krisztina
szakmai felelős

